

Karosta on sotahistoriasta kiinnostuneiden Eldorado.

Ventspils ja Liepaja Itämeren rannalla

8.8.2017 6.00

Lähdin metsästämään Latviasta Baltian merkittävimpiä sotahistoriallisia kohteita. Päämääräkseni olin asettanut Ventspilsin satamakaupungin toisestakin syystä.

Olin näet nuoruudessani astunut siellä maarianhaminalaisen Lancing-nimisen öljytankkerin laskusillalta laiturille, törmännyt konepistoolin piippuun ja saanut komennon takaisin laivaan. Minulta näet puuttui asianmukainen proopuska. Nyt oli tilaisuus ottaa vahinko takaisin.

Kun jatkoin Ventspilsistä sata kilometriä etelään Liepajaan, niin mikä olikaan tulos! Olin nähnyt kaksi merenrantakaupunkia täynnä viitteitä keskiajan, tsaarinvallan ja kylmän sodan historiaan. Olin kokenut, miten pienessä, vieraiden isäntien kautta aikojen ylenkatsomassa maassa satsataan tulevaisuudenuskoisesti kulttuuriin ja matkailuun. Näissä kaupungeissa saattoi aistia ilmassa leijuvan kutsun: "Hei, me olemme hengissä taas. Tervetuloa kylään!"

Ventspils on todellinen satamakaupunki, aivan kuten se oli perustamisvuodestaan 1314 lähtien. Ja satama on edelleen keskellä kaupunkia.

Liivinmaan kalparitareiden rakentaman linnan suojassa kehittyi Ventajoen rannalle yksi Hansaliiton tärkeimmistä kauppapaikoista. 1600-luvulla sieltä lähtivät Kuurinmaan oman lipun alla purjehtineet sota- ja kauppa-alukset maailman merille ja valtasivat herttuakunnalle kaksi siirtomaata, Gambian ja Tobagon. 1800-luvun puolivälissä Ventspilsistä tuli Itämeren ensimmäinen satamakaupunki, josta oli rautatieyhteys Moskovaan, silloisten isäntien pääkaupunkiin. Toisen maailmansodan jälkeen vientisataman merkitys kasvoi entisestään, kun sinne vedettiin öljyputket Siperiasta. Nykyisin se on Euroopan kymmenen suurimman sataman joukossa.

Mutta miten sadat satamavuodet liittyvät matkailuun?

Kohteista ykkönen sataman ohessa on vanha puukaupunki, joka on 1700-luvulta ja nimenomaan merenkulkijoiden ja satamaväen rakentama. Sen kapeita mukulakivikatuja suojellaan, ja talot ovat yhä asuttuja. Siellä kulkiessani koin aikamatkan yli 300 vuoden taakse.

Historiallinen must on myös kalparitareiden linna. Sen otti 1950-luvulla käyttöönsä Neuvostoliiton rajavartiosto. Tuttuun neukkutyyliin 700 vuotta vanhan rakennuksen annettiin rappeutua, ja kun katto romahti sisään, niin porukka häipyi.
Latvian toinen itsenäisyys merkitsi linnan uutta tulemista. Suomestakin oli edustaja vuonna 1990 pidetyssä kokouksessa, jossa ratkaistiin linnan tulevaisuus. Nyt siinä on museo, taidegalleria ja näyttelytiloja sekä korkeatasoinen perinneherkkuja tarjoava ravintola.

Ventspils on myös rantaelämän, lasten, kulttuurin, kukkien ja talkoohengen kaupunki. 50 kilometrin pituiseen rantaviivaan sisältyy upeita sinisen lipun rantoja. Pyöräilyteitä on 30 kilometriä ja lisää on luvassa. Kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun tuloksena rakennettu kirjasto on samalla portaittain kohoava konserttisali. Käytöstä poistettuja julkisia tiloja kunnostetaan lasten harrastus- ja kulttuuritarpeisiin, ja kun kansainvälisen Cow Paraden lehmäveistokset huutokaupattiin lokakuussa, rahat ohjattiin vähävaraisten lasten taide- ja musiikkiopintojen tukemiseen.

Kukkien ja vapaaehtoisten ansiosta Ventspils pääsi Guinnessin ennätysten kirjaan, kun 6000 vapaaehtoista oli istuttanut kotona kasvatetuista 80 000 kukantaimesta maailman pisimmän, 1663,50-metrisen kukkapenkin. Talkoohengessä rakennettiin myös tekomäki. Jokainen asukas toi paikalle kuution maata tai muuta täyteainesta, ja niin tasainen kaupunki sai oman kukkulan.

Liepaja on tavallaan Ventspilsin vastakohta. Kun Ventspils illalla hiljenee, lukuun ottamatta lihapulliksi kutsuttuja moottoripyörien ulvottajia, joita poliisi ei saa kiinni, niin Liepajassa alkaa hektinen meno. Kaupungista tuli neuvostoikeestä vapautumisen jälkeen latvialaisrockin synnyinpaikka. Siitä kertoo Latvian suurin kitara eli metrien korkuinen soittimen näköispatsas. Seuraamalla katukäytäville kaiverrettuja hopeanvärisiä nuotteja matkailija voi tehdä joko 3,7 tai 5,8 kilometrin mittaisen kävelykierroksen. Reittien varrella on keskustan tärkeimmät matkailukohteet maailman suurimmista mekaanisista uruista Pietari Suuren taloon ja kävelykadun meripihkakellosta **Immanuel Kantin** muistolaattaan.

Liepajan matkailutoimisto yllätti järjestämällä juttusilleni suomea puhuvan **Agita Vucenan**. Nuori nainen on puutarhuri ja floristi ja oppi kielen ollessaan puutarhatöissä Merikarvialla. Suomea puhuvana Agita on aarre Liepajalle. Silloin tällöin, kun kaupunkiin saapuu suomalainen matkaseurue, hänet pyydetään opastamaan. Ensimmäiseksi Agita valitteli minulle sitä, ettei Liepaja ole enää tasavallan rock-keskus, koska parhaat artistit ovat muuttaneet Riikaan.

- Liepajaa ei ole matkailijoille suunniteltu, hän laukaisee.

- Kaupunkimme on paikka, joka pitää aistia; on vapauden tunne, kulttuurin läsnäolo ja musiikki. Liepajan läpi ei pidä ajaa autolla, pitää kävellä ja pysähtyä katsomaan puuarkkitehtuuria ja jugend-talojen hienostunutta charmia.

Ykköskohteeksi Agita listasi luterilaisen Pyhän Kolminaisuuden kirkon eli sen, missä on maailman suurimmat mekaaniset urut. Kakkonen hänen listallaan on Itämeren valkoiset, hienorakeiset hiekkarannat. Kolmonen on Karosta, kantakaupungin pohjoispuolella oleva alue eli juuri se, jonka vuoksi Liepaja oli omalla kohdelistallani.

Karosta on sotahistoriasta kiinnostuneiden Eldorado. Tsaari Aleksanteri III aloitti Liepajan linnoittamisen vuonna 1890, Nikolai II saattoi työt loppuun vuonna 1906. Tuloksena oli maailman vahvimmin linnoitettu merenrantakaupunki, Venäjän Itämeren-laivaston 120 sota-aluksen kotisatama ja 20 000 merisotilaan varuskunta. Neuvostoaikana Karostassa oli 37 000 sotilasta.

Ventspilsin lehmäveistoksen keskellä oleva sulkuventtiili symboloi Latvian riippuvuutta Venäjän öljystä.

Näköispatsas Liepajassa, Latvia-rockin synnyinkaupungissa.

Mantereen puolella kaupunkia suojasi syvä, 10 metriä leveä ja 2,5 kilometriä pitkä kaivanto ja bunkkeriketju. Mereltä tulevia hyökkäyksiä vastaan varustauduttiin paikoin kaksikerroksisilla rannikkotykistön betonisilla pattereilla ja bunkkereilla.

Vuonna 1908 Nikolai II:n päässä naksahti ja tsaarin käskystä koko rannikkolinnoitus räjäytettiin. Miksi? Siitä ei ole ensimmäistäkään dokumenttia. Onneksi itsenäisen Karostan nyt autio, punatiilinen kasarmikaupunki säilyi ja sen myötä matkailijan ehdottomat käyntikohteet eli merisotilaille rakennettu Pyhän Nikolauksen katedraali ja mainioksi matkailuhoukuttimeksi osoittautunut sotilasvankila.

Kirkko toimi neuvostoaikana merimiesklubina ja sotilasvankilassa voi osallistua reality show´hun. Valittavana on kahden tunnin äkseeraus, pelkkä yöpyminen, 24 tunnin vankeus tai viikon vankeus. Viime mainitun oli heinäkuuhun mennessä ostanut 15 uteliasta. Tsaarinvallan aikoihin ankarin kurinpitorangaistus oli viisi vuorokautta täyspimeässä, äänieristetyssä betonisellissä ilman ruokaa, juomaa, nukkuma- ja tarpeidentekopaikkaa. Yksikään vanki ei ollut selvinnyt sieltä täysjärkisenä. Se todellisuus ei ymmärrettävästi ole matkailijoille kaupan.

SAKARI KARTTUNEN

Ventspilsin linnassa toimii nykyisin muun muassa museo.